

Nederlandsch Tijdschrift voor Postzegelkunde.

Orgaan der: NEDERLANDSCHE VEREENIGING VAN POSTZEGELVERZAMELAARS.

GEREDIGEERD DOOR

J. B. ROBERT, Balistraat 57, 's GRAVENHAGE.

Aug.-Sept. 1910. - Jaargang XXVII: 310-311; Nieuwe Reeks: 186-187. - No. 8-9.

KLEUREN.

(Vervolg en Slot van blz. 101.)

C. Geelbruin.

Meer dan bij andere samengestelde moet hier worden gewezen op het gevaar van verwarring tusschen het geelbruin en het bruingeel. Het zuiverst geven weder, het

Geelbruin. *Argentinië*, $\frac{1}{2}$ cent, 1899. (Plaatdruk.)

Bolivia, 50 „ 1899. (Boekdruk.)

Matgeelbruin. *Brunswijk*, $\frac{4}{4}$ Gutengr. (Donker.)

Bruingeel. *Guatemala*, 1 cent., 1871. (Boekdruk.) Het jongste 12 c.-zegel van Zwitserland is eveneens bruingeel, maar met 'n duidelijke tintje in het rood, zoodat het onder een van de overgangstinten moet worden gerangschikt, zoo men het niet wenscht te brengen onder een nieuwe rubriek: *bruinoranjegel*.

Vervolgende krijgt men:

Natuurlijk Sienna. *Uruguay*, 1 c., 1895.

Shanghai, 2 c., 1890, met watermerk.

(Dit zegel is veel donkerder dan dat van *Uruguay*, waarvan de tint warm en schitterend is. Toch is het dezelfde tint.)

Bister. *Kaap G. H.*, 2 d., Anker, 1884. (Niet die van 1882 en nog minder die van 1898, daarom lette men op het watermerk. — *Beijeren*, 6 Kr., 1878 en 3 Pf., 1890, zijn ook in *bistre*, al is er, meer of minder, een groen tintje in, die allen misleidt!)

Sepia. *Caymans Eil.*, $\frac{1}{4}$ d., eerste uitg.

De „sepia“-kleur is feitelijk eene vloeistof door den *sepia* (inktvisch) afgescheiden.

De bitume- en mummie-kleuren, beide tot de donkere geelbruine tinten behorende, worden in de drukkerijen niet gebezigd. Naar men wil zou de mummie-kleur eertijds zijn vervaardigd (?) uit vermalen of fijngestampte mummies. Die fabricatie behoort tot het verledene. De jodenpek of het bitume van Judea levert die tint goedkooper, hoewel zij het mummiebruin, dat rijk en sterk van toon was, echter het gebrek had nooit te droogen, niet in rijkheid en pracht evenaart. *La Courtisane* van Sigalon,

voor meer dan 70 jaren geschilderd met echt mummiebruin is nog niet droog en wordt nooit droog. Met de tegenwoordig bekende middelen zou dat „zweeten“, dat door de ongekookte vetstof wordt veroorzaakt, wel vernietigd kunnen worden, maar waartoe „dure“, „verouderde“, zelden gevraagde stoffen te gebruiken, waar zooveel goedkoopere en voortdurend gezochte ze kunnen vervangen. (De genoemde schilderij is in het *Louvre* te Parijs te zien.) Als beste voorbeeld van de tint kan worden genomen: *Argentinië*, 1 centavo, 1888/94, algemeen en ten onrechte met bisterbruin aangeduid. Dit zegel geeft zeer sprekend den rookigen toon van de Jodenpekkleur terug.

Blond wordt in de philatelistische literatuur als kleur nooit aangetroffen, hoe toepasselijk zij ook zij. In werkelijkheid is zij de tint van het roodachtig geelbruin, en vindt men haar b. v. in de 1 lepton van *Griekenland* van 1880, Senf 31, Normaal 38. Het zal denkelijk minder worden gebruikt, omdat niemand zich buitengewoon met het „geheele“ zegel, weinigen zich met de „kleuren“ bezighouden: dit is ook al te moeilijk! Verscheidene tinten zouden met „aschblond“, „grijsblond“, „vlasblond“ veel juister zijn benaamd dan met „vaalgrijs“, „lichtgrijs“ enz.

Als verbindingstinten tusschen de geel- en de rood-bruine kunnen worden genomen:

Cuba, 10 c. d. p., 1881, en

Venezuela, 10 c., 1882, *Escuelas*.

Grijs. — Zwart.

Reeds werd boven gezegd, dat het „zwart“ niet bestaat: theoretisch is het dáár, waar elke kleur, alle licht afwezig is. Maar de praktijk, zooals gezegd, heeft het „voor oogen“ gebracht, zoodat zij feitelijk tot kleur werd. Men heeft het op allerlei wijzen trachten te verkrijgen, o. a. door extracten uit gecalcineerde beenderen (dierlijk zwart), uit galnoten, uit ruwe hout-azijn, enz.

* Bij het drukken is het juist zeer lastig, alle afdrukken in even mooi, diep, gelijk en regelmatig,

licht en niet verdikt noch brandig zwart te verkrijgen. Bij de plaatdrukken gaat het gemakkelijker, omdat de plaat telkenmale wordt afgeveegd; bij lithografie en typografie is dit niet zoo; vooral gesteendrukte zegels in zwart leveren allerlei tinten en gebreken. Over 't algemeen leveren de met **zwart** gedrukte zegels niet alleen **zwartgrijs** en **grijszwarte**, maar ook **zuiver grijs**. Zij ontstaan door zwakkeren, slechteren of slechten druk. Door toevoeging van wit of van eenige zeer heldere kleur verkrijgt men „grijs” tinten. Als:

Grijs. *België*, 1 c. (Er zijn van dit land meerdere waarden, van af 1865, in heel wat *grijs* tinten. *Staalgrijs* de beide 1 c., 1866, en die van 1881; *bleekgrijs* de 10 c. van 1865, enz.; *groengrijs* de 50 c., 1905, die ook in *bijna zuiver grijs* wordt gevonden; enz.)

Groengrijs. *Beijeren*, Portzegels van 1876.

Olijfgrijs. *België*, 20 c., 1893.

Geelgrijs. *Noordduitsche Bond*, 10 Groschen, 1869.

Blauwgrijs. *Brazilië*, 50 r., cijfer. (Een verbindingstint tusschen de grijs en blauwe.)

Violetgrijs. *Brazilië*, 1000 r., 1879.

Lilagrijs. *Frankrijk*, 15 c., 1876, type I.

Leigrijs. *Br. Indië*, 6 a. 8 p., 1866.

V. S. v. Amerika, 50 c., 1893. (*Donker*.)

Zwartgrijs. *Chili*, 20 centavos, 1900.

Onder de „geelachtig” grijs kunnen komen onze *Indische* 12½ c. Koning, en *Surinaamsche* 15 c. Koningin, al moge men weifelen door den papiertoon. Legt men ze naast de 30 c. Curaçao, op geelachtig geworden papier, of naast de latere 30 c., Koningin, van Indië of Suriname, dan ziet men het verschil van grijs eerst. Alleen door vergelijken kan men, over zoo iets lezende, wijzer worden.

De „leikleur” is algemeen bekend. Zij vereenigt in zich het *blauw*- en het *staal*-grijs, wijkt echter in tint af, zoodat nu eens de eene dan weder de andere toon meer optreedt, hetgeen bij enkelvoudige benaming wel moet worden in het oog gehouden. Onze handboeken precisieren in geen deele de juiste kleuren, noch veel minder de tinten en tonen. In onze Tijdschriften is dit bij vermelding van nieuwheden goed te keuren, misschien zou het de hoogste aanbeveling verdienen bij overneming uit andere bladen. In „Handboeken” moest echter meer „gelijkheid” en „juistheid” heerschen.

De druk van zegels in *zwart* op *wit* is een buitenkansje voor vervalschers; het is de gemakkelijkste gelegenheid om met zegels den Staat en de liefhebbers van zegels te bedriegen. Daarbij is 'n lichtere *zwarte* afstempeling, is de teekening wat vol, niet erop te zien. Vergissingen worden aldus bevorderd, het bedrog gemakkelijk. Hierbij komt nog dat de afstempeling gemakkelijk kan worden verwijderd, daar het zwart voor chemische middelen minder gevoelig is. Er wordt dan ook weinig gebruik ervan gemaakt. In *Engeland* werd, omreden de afstempeling, zoo niet krachtig opgesteld, in het zwart verzinkt, de 1 d van 1840 in andere kleur gedrukt; *Frankrijk* verliet om dezelfde reden de 20 c. *zwart* van 1849. Toch schijnt

men in *Engeland* thans geen bezwaar erin te vinden, de zegels van 1 shilling voor de Koloniën, welke het nieuwe kleurenplan hebben goedgekeurd, in *zwart* te doen drukken op *groen* papier. De „papiertint” zal een waarborg zijn tegen bedrog.

In *zwart* op *wit* of *gekleurd* papier bestaan er toch voldoende, om ervan in een album, dat tot kleuren-tabel zal dienen, op te nemen, o. a.: *Br. Guiana*, 1 c., 1861 en 1869; *Fr. Guiana*, 5 fr., 1905; *Salvador*, 3 c., litho, 1900; *Servië*, 2 paras, 1872; *New Foundland*, 10 c., 1866 of 1887, ½ c., 1890, enz.; *Britsche Koloniën*, 1 sh. 1909, op *groen*; *Fransche Koloniën*, 35 c., 1905/07, op *geel*; *Mauritius*, 15 c., 1902, op *blauw*, 5 roepies, 1902, op *rood*, enz. enz.

Hiermede zou kunnen worden besloten, zoo een woord over de zegels in

Kleur op getint papier

niet volledigheidshalve erbij behoorde.

De kleur wordt door de papiertint in ons oog zoodanig gewijzigd, dat men tot in 't oneindige erover kan redetwisten, zonder tot een resultaat te komen, indien de werkelijke drukkleur niet bekend is. Zoo de catalogusbewerker niet van een zelfden specialiteit de zegels in kleur, gedrukt op getint papier, overnemen, dan stemmen zij nooit met elkander overeen.

Men moet eerst *weten*, dat de combinaties ontelbaar zijn; al naar het gebezigde papier, de dikte en de vloeibaarheid van den inkt, de wijze van druk, de machine en zelfs naar den drukker, wordt de zelfde inktkleurtint zeer verschillend gewijzigd, nog afgezien van de mate van invloed van de papiertint op het oog.

Kent men de werkelijke drukinktkleur *niet*, dan is het bijna onmogelijk een juiste en besliste beschrijving te geven van de kleuren der zegels op gekleurd papier gedrukt. Elke deskundige zal dit onderschrijven en tevens instemmen dat, is de kleur op *wit* papier gedrukte zegels dikwijls reeds zeer lastig juist en duidelijk verstaanbaar te benamen, die moeielijkheid soms onoverkomelijk is bij zegels in kleur op *gekleurd* papier.

Als voorbeeld van onbestemdheid wordt de 20 c., 1876, *Frankrijk* aangehaald. Dit zegel, en alle in dezelfde kleur op dezelfde papierkleur gedrukt, wordt in de hoofdcatalogi verschillend benaamd, n.l.: rood, steenrood, bister, roodbruin. Geen dezer benamingen deugt. Het is volstrekt geen zuiver rood: het rood behoort tot de groep der karmijne, vermengd met een beetje bruin. De juiste benaming zou zijn bruinachtig kraprood. Een der nuancen van de 20 c. is zelfs zuiver kraprood. Vermoedelijk werd op dien zelfden dag in de Staatsdrukkerij een 20 c. voor de Koloniën, zittende godin, gedrukt, want deze komt evenzoo in zuiver kraprood voor en heeft zelfs als hulpzegel in Martinique, moeten dienst doen, overdrukt met „15 c.” enz. Daarentegen vindt men die nuance niet voor Congo, N. Caldonië, Senegal of Tahiti overdrukt.

Dit laatste bewijst opnieuw hoe gewichtig een diepere studie der tinten is, hoe weinig de zich „professoren” denkende specialiteiten in zegels op de hoogte zijn van het onderwerp, dat zij *meenen* te hebben doorgrond. Behalve de kleurverscheidenheden zijn er meer ge-

wichtige punten, die zij voor een tandenmeter en een microscoop verwaarloozen. Juist wat zij *moeten* kennen, kennen zij, door hunne navolgingsmanie, in het geheel niet!

Het violet op *geel* wordt voor bruin aangezien, en treedt 't geel invloedrijker op dan wordt het violet bruingrijs voor het oog; het violetbruin op *rood* noemt men „matviolet”, het blauw op *geel* krijgt den naam „groen” of bestens „*blauw* groen”. Welk een verwarring geeft dit niet. En men roept zoo over *onze* „vakboeken”, waarin allerlei foutieve benamingen van kleuren voorkomen, *alle fouten van „hoog”gedachte of „hoog”-genoemde specialiteiten!*

Engeland en Koloniën zal de verwarring nu helpen vergrooten, doch zal toch zeker niet die verwarring in benamingen stichten door *Griekenland* met zijne Atheensche drukken, type groote Mercuriuskop, over de wereld verspreid. Ze zijn niet te rangschikken noch te benamen, hoe fraai ook de werken schijnen, hoe hoog de „Meesters” genoemde ook mogen staan. Zij hebben de wanorde, de willoosheid, het toeval *nooit* persoonlijk gepeild. Men heeft 500 kleurnamen bijeengebracht, doch men geloove niet $\frac{1}{10}$ ervan te bezitten. Op gewoon wit papier gedrukt zouden de variëteiten in het oog vallen, op gekleurd papier verdwijnen de meeste voor het oog door de papierkleur. Men „*ziet*”

niet: het oog wordt „*bedrogen*”, gelijk in alle andere zaken en gevallen het in de wereld geschied!

Dat dient te worden bedacht. Daaruit zal men dan de gevolgtrekking maken, dat de nuances op gekleurd papier veel grooter *schijnen* dan zij zijn. De geringste minder diepe of diepere tint van het papier doet aan een variëteit in inktkleur denken, wat een optisch bedrog is: de inktkleur was dezelfde. Wordt niet alles ter drukkerij met de grootste regelmatigheid en zorgvuldigste nauwgezetheid uitgevoerd, dan vermeerdert het aantal tinten op *gekleurd* papier tot in het oneindige, levert erop die niet zouden worden opgemerkt op *wit* papier.

Wenscht men nu uit het opgestelde een buitengewoon nut te trekken, dan bringe men de zegels, volgens deze opteekeningen, in een klein album bijeen en zal dan, bij vergelijking, nog wel eenige afwijkingen, tusschentinten en overgangstinten erbij kunnen voegen. Van hoeveel leering, van welke verre strekking, van hoeveel voordeel zulk een klein, weinig kostbaar, fraai en voor iedereen, ook voor niet-verzamelaars aantrekkelijk album zal zijn, zult U, na enkele jaren gebruik, met de grootste vreugde en voldoening zelf ondervinden en daarvan zelf getuigen!

's-Gravenhage, September 1910. HOOFDREDACTEUR.

kleurvisie anno 1910.

NIEUWE UITGIFTEN, AFWIJKINGEN, ONTDEKKINGEN, BIJZONDERHEDEN.

A. — NEDERLAND EN KOLONIËN.

DOOR

J. B. ROBERT en J. E. BOHLMEIJER.

NEDERLAND. 3 CENT op EEN GULDEN.

De buitengewoon groote correspondentie over bovenbedoeld zegel uit binnen- en buitenland binnengelopen, zoo met bescheiden als onbescheiden vragen, met verzoeken om inlichting, met op- en aanmerkingen op uitgifte en postambtenaren, enz., noodzaakt mij tot het bespreken van de uitgifte van een zegel, „*waarmede de verzamelaars niets te maken hebben*”, volgens de uitlegging van „*hooggeleerde*” mede-broederen, als Mr. Castle, Vice Voorzitter der *Royal Philatelic Society* en dergelijke. (De zeer geachte inzender van het eenige de inlassing in ons Orgaan waardige stuk, dat op blz. 136 is afgedrukt, vindt in dit antwoord aan velen, hier of daar ook een antwoord op zijne bescheiden vraag.)

Ik zal zooveel mogelijk alles beantwoorden en ophelderen of verklaren, wat aan velen duister is, zelfs aan de ambtenaren in den dienst zelf, die al te vaak niets weten van hetgeen buiten hun werkkring, noch minder van wat aan Inspecties en Hoofdbesturen geschiedt, geschieden *moet*, of als regel geldt.

Uitgiften van dienstzegels, waartoe ook de portzegels behooren, worden *nooit* officieel aangekondigd of bij indienstneming gepubliceerd, niet alleen niet in Nederland, maar ook niet daarbuiten. Alleen bij invoering van uitgiften, waaraan Koninklijke Besluiten, Beschikkingen van Minister of Directeur-Generaal voorafgaan, is daarvan afdruk in het Staatsblad verplichtend, hetgeen de overneming door de pers, de publieke afkondiging, in zich sluit.

In de laatste jaren echter heeft, op voortdurend aandringen van het Persbureau, de Directeur-Generaal daaraan doen toekomen, alle dienstmededeelingen en dienstorders, waarin zich iets bevond dat werd ingevoerd, gewijzigd, veranderd, ingetrokken, enz. en waarvan gemeend werd dat het 't publiek dienstig kon zijn, of wat geacht werd van publiek belang te zijn. Vóór dien tijd waren die ambtelijke mededeelingen enz. zelfs „*geheim*”. De tegemoetkoming aan de verzoeken van de „*Pers*” was niet een tegemoetkoming aan wenschen van „*Postzegelverzamelaars*”, maar aan vermeende „*belangen*” van het publiek. (Dit